

GUARDA-

nent de Caixigar, Tolba i Calladrons se li ajunta més avall d'Estopanya.

PRON. LOC.: *guárt* (la majoria; alguns *guárk*), a Lluçars, Siscar etc., en les enq. de 1956 (xvi, 157-16, 166-170). També l'anota *Guart*, V. Oliva, en les seves notes del parlar de Sopeira (*Congr. Int. Ll. Cat.*, 431).

ETIM. Sens dubte és un dels riuets catalans que prenen nom d'un NP (*Ges, Bastareny, Francolí, Gaià, Ricardell, Valira*) (E.T.C. II, 84.83). En efecte, amb aquest caràcter en trobem una variant antiga, més plena, i precisament en aquestes comarques: a. 902, en un doc. ribagorçà, firma un: «signum *Guardardi*» (Abadal, P. i M., 337); en un de 974, d'Alaó, *Guardardus* (ib., n.º 227). Essent tots dos de la mateixa zona, és probable que sigui un mateix nom, i que en el doc. posterior sigui alteració de la mateixa forma *Guardardus*, un poc alterada per influència del verb *guardar* i la seva família.

És evidentment un NP germànic format amb l'arrel *WADĪ-* (50 noms en Först.), combinada amb el prefix *-HARD* (innombrables exs. d'aquest en Aebischer, *Onom. Cat.*, § 19). També de *WADĪ-* abunden els compostos, catalans, i no catalans; *Weidheri* (Först., 1484), *Guatari* en doc. ross. de 1005 (Moreau, xvii). *WADHARD*,¹ passant per *Guaard* s'ha contret normalment en el nom del riu *Guard*.

Com NP, contret, *Guard*, en doc. de 1047, relatiu a Timoneda (*Arx. de Solsona*), *Guart* cognom a Portell de Morella (xxvii, 71.2), lleument alterat en *Guarch*: cognom propi d'aquesta zona: el troba en 15 pobles de Tort.-Maestrat-Pna. Cast. l'*AlcM* (amb etim. absurda fonèticament); i ja el veig en el Llibre de Vàlues castellonenc de 1398. *Guars* (hapax; pl.? o err. de lectura per *-rt*) atribuït a la vegueria de Pallars pel cens de 1359, potser es refereix a masos de la desembocadura del riu Guard a la Ribagorçana.

¹ Förstemann (col. 1498) registra *Wadard* en dues fonts alemanyes del S. VIII; i ags. *Vadard*.

-*Guarda*, *Bini* ~, V. vol. 1, 164

GUARDA-, alguns compostos i derivats que convé explicar

GUARDAMAR, el darrer poble valencià de llengua catalana, damunt la costa, més enllà de la desembocadura del riu Segura.

PRON. POP.: *guardamar*, oït allí mateix (xxxvi, 139-146), a Elx, Sta. Pola i altres llocs veïns, en les enquestes de 1963.

En donen belles i interessants notícies topogràfiques, folklòriques i onomàstiques, H. Amorós (que hi viu), en un bon article de «Gorg», 26-xii-1951, pp. 26-27, i E. Beüt i Belenguer (*Camins d'Argent. El Mollars, el Segura*, Val., 1952). *Gentilici*: conta aquella historieta tradicional: «Quan Jesucrist anava pel món dient a cada poble la llengua que havia de parlar, arribat que fou a l'antic pont de fusta sobre el riu que dona pas a Guardamar, vist que era vell i tremo-

lava al pas dels vehicles —no gosant passar-hi—, digué: —D'ací me'n torne: parreu com us vinga en gana»; i així els pobles veïns, oïnt-los mentar fets singulars d'allí, exclamen: «—Són coses dels *guardamars*»; però més aviat seria una historieta inventada per la gent d'Oriola i Rojales que veuen amb malhumor la bona llengua nostra en la boca de la gent de Guardamar.

MENCIONS ANT. 1283: *Guardamar* (Mtz.Fdo. *Doc. Val. ACA* II, n.º 1828); *id.* 1315 i 1322 (*CoDo-ACA* XII, 281; xxxix, 359); 1329 (*BABL* IV, 162); 1331: «--- com tot lo poder del Rey de Granada --- hajan preses e cremats lo loch e l castell de *Guardamar*, e molts altres lochs e alqueries en les hortes d'Oriola e de Elchge ---» (MiretS., *TemplH.*, p. 405); 1351: *Guardamar* (García Soriano, *Vocab. Murciano*, p. 171). C. 1370 veg., s. v. *Crevillent*, la cita de la Crònica de Pere el Cerimoniós (ed. Pagès). C. 1340: L'Infant Juan Manuel diu que pertanyia al bisbat de Cartagena (*Libro de la Caça*, ed. Baist, 70.15). Carta de Població, p. p. Lz.Vargas (c. 1774) I, 74. Foren cristians des d'antic, car el 1609 Reglà (p. 112) troba 200 cases de cristians vells a «Guardamar y Rojales»; i no figura en els censos de moriscos del S. xvi.

Sovint va citat junt amb Oriola: Jaume II en atorgar un privilegi a aquesta vila, l'a. 1308, l'anomena «Oribuela de *Guardamar*» (*El Arch.* VII, 343). També el 1429: *Guardamar* amb *Oribuela* (Caretà, *Barbrismes*, s. v.).

El rei de Castella Alfonso XI escriu al nostre Pere III, a. 1339, demanant l'ajuda de la marina de guerra catalana, per a la defensa de l'Estret i de la costa ponentina (s'acosta el setge de Tarifa i la Batalla del Salado «porque la guarda de la mar, non ficasse desmamparada --- quera mandar venir estas doze galeas --- en manera que la mar sea guardada como cuple» (*BABL* IV, 207).

Hi ha, doncs, en principi un dilema en l'explicació de la formació del nom de *Guardamar*: si aquesta població hagués estat ben guardada, els moros granadins no l'haurien pogut pendre. I no obstant crec que això no fou més que un factor concurrent en la formació d'aquest nom, junt amb el que fa valer *AlcM*: *guardar* per 'esguardar', 'mirar'. La posició de Guardamar, com la recordo de la meua enq. i visita de 1963, és típica: encarada a mar, amb l'esquena resguardada pel respatller del seu alt serrat: és ben bé, un mira-mar.

Ben inequívoc en l'*HOMÒNIM*. El poblet de la comarca de Gandia (avui mun.) *Guardamar*, dit popularment Alquerieta de *Guardamar*, ja és prou llunyà de la línia de costa, perquè no necessiti gaire guarda d'aquella banda, però també mira cap a mar; no menys que l'altre poble gandienç, *Miramar*, del qual era parròquia anexas. Vaig fer enqs. a tots dos, 1962 (xxxiii, 9-11 i 7-9). Lapeyre (p. 37) el dona com a població morisca en els cinc censos del S. xvi (separadament de *Miramar*, més poblat), oscil·lant entre 10 i 24 focs de cristians nous, a *Alqueria de la Condesa* (p. 36) i *Guardamar* (Alqueria Tamarit) (p. 37); hau-